

ภาคผนวก ก
สภาพทั่วไปของจังหวัดยโสธร

สภาพทั่วไปของจังหวัดยโสธร

พื้นที่ที่ทำการศึกษาในครั้งนี้ คือ จังหวัดยโสธร ในหัวข้อนี้จะกล่าวถึง ที่ตั้งและอาณาเขต เขตการปกครองและประชากร สภาพภูมิประเทศ สภาพภูมิอากาศ สภาพทรัพยากรและแหล่งน้ำ และสภาพสังคมและเศรษฐกิจของจังหวัดยโสธร (สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดยโสธร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2546; ศูนย์ปฏิบัติการจังหวัดยโสธร สำนักงานจังหวัดยโสธร ศาลากลางจังหวัดยโสธร, 2549ก, 2549ข; ที่ทำการปกครองจังหวัดยโสธร, 2549; กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2549) ได้กล่าวว่า

ที่ตั้งและอาณาเขต

จังหวัดยโสธรมีรูปร่างคล้ายพระจันทร์เสี้ยว ยาวจากทิศเหนือลงมาทางทิศใต้ ตั้งอยู่ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ระหว่างเส้นรุ้ง (ละติจูด) ที่ 15 และ 16 องศาเหนือ เส้นแวง (ลองจิจูด) ที่ 104 และ 105 องศาตะวันออก ตัวจังหวัดอยู่ห่างกรุงเทพมหานครโดยทางรถยนต์ประมาณ 531 กิโลเมตร มีพื้นที่ 4,161.444 ตารางกิโลเมตร หรือ 2,600,902 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.81 ของพื้นที่ทั้งประเทศ (321 ล้านไร่) และคิดเป็นร้อยละ 12.89 ของพื้นที่กลุ่มจังหวัด (จังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดยโสธร และจังหวัดอำนาจเจริญ) (ภาพผนวกที่ ก1)

จังหวัดยโสธร มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง 5 จังหวัด ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ จังหวัดร้อยเอ็ด และจังหวัดมุกดาหาร
ทิศใต้	ติดต่อกับ จังหวัดศรีสะเกษ
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ จังหวัดอำนาจเจริญ และจังหวัดอุบลราชธานี
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ จังหวัดร้อยเอ็ด

เขตการปกครอง

จังหวัดยโสธร แบ่งเขตการปกครองส่วนภูมิภาค ประกอบด้วย 9 อำเภอ 78 ตำบล 878 หมู่บ้าน และการปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย เทศบาลเมือง 1 แห่ง เทศบาลตำบล 8 แห่ง องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) 78 แห่ง พื้นที่ในเขตเทศบาล 47.310 ตารางกิโลเมตร และพื้นที่นอกเขตเทศบาล (ชนบท) 4,114.134 ตารางกิโลเมตร

รายชื่ออำเภอของจังหวัดยโสธร ประกอบด้วย อำเภอเมืองยโสธร อำเภอกุดชุม อำเภอคำเขื่อนแก้ว อำเภอป่าติ้ว อำเภอมหาชนะชัย อำเภอเลิงนกทา อำเภอทรายมูล อำเภอก้อวัง และอำเภอไทยเจริญ (ภาพผนวกที่ ก1)

ประชากร

จำนวนประชากรของจังหวัดยโสธรในปี พ.ศ. 2548 มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 541,264 คน เป็นประชากรชาย 271,538 คน คิดเป็นร้อยละ 50.17 และประชากรหญิง 269,726 คน คิดเป็นร้อยละ 49.83 ความหนาแน่นของประชากร 130.06 คนต่อตารางกิโลเมตร จำนวนครัวเรือนทั้งหมด 133,353 ครัวเรือน และจำนวนครัวเรือนเกษตรกรรมทั้งสิ้น 98,838 ครัวเรือน อำเภอที่มีจำนวนประชากรและครัวเรือนเกษตรกรรมมากที่สุด คือ อำเภอเมืองยโสธร มีจำนวนประชากร 108,865 คน และจำนวนครัวเรือน 28,524 ครัวเรือน และอำเภอที่มีจำนวนประชากรและครัวเรือนเกษตรกรรมน้อยที่สุด คือ อำเภอก้อวัง มีจำนวนประชากร 21,837 คน และจำนวนครัวเรือน 4,509 ครัวเรือน

จำนวนประชากรวัยแรงงานในปี พ.ศ. 2548 ช่วงอายุ 15-60 ปี มีจำนวนทั้งสิ้น 376,845 คน คิดเป็นร้อยละ 69.62 ของจำนวนประชากรทั้งหมด แยกเป็นวัยแรงงานชาย จำนวน 190,212 คน คิดเป็นร้อยละ 35.14 ของจำนวนประชากรทั้งหมด และวัยแรงงานหญิง จำนวน 186,633 คน คิดเป็นร้อยละ 34.48 ของจำนวนประชากรทั้งหมด ซึ่งจะเห็นว่าจำนวนประชากรวัยแรงงานทั้งชายและหญิงมีจำนวนใกล้เคียงกัน สำหรับจำนวนประชากรกำลังแรงงานของจังหวัดยโสธร ณ ระหว่างเดือนเมษายน - เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2549 มีจำนวนผู้ที่มีงานทำ 308,136 คน แยกเป็นแรงงานภาคการเกษตร จำนวน 192,283 คน และแรงงานนอกภาคการเกษตร จำนวน 115,853 คน

เทือกเขาภูพาน ส่วนด้านใต้เป็นที่ราบลุ่มต่ำสลับซับซ้อนกับสันดินริมน้ำ ลักษณะดินส่วนมากเป็น ดินทรายและดินเค็ม

สภาพภูมิอากาศ

สภาพภูมิอากาศของจังหวัดยโสธร มี 3 ฤดู คือ ฤดูร้อน ฤดูฝน และฤดูหนาว ความชื้นสัมพัทธ์ทั้งปีเฉลี่ยประมาณร้อยละ 71.1 อุณหภูมิสูงสุดในปี พ.ศ. 2548 ประมาณ 37.5 องศาเซลเซียส และอุณหภูมิต่ำสุดประมาณ 18.0 องศาเซลเซียส ปริมาณน้ำฝนในรอบปี พ.ศ. 2548 เฉลี่ยประมาณ 1,020.53 มิลลิเมตรต่อปี

สภาพทรัพยากร และแหล่งน้ำ

จังหวัดยโสธร มีแหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญ ได้แก่ แม่น้ำชี ไหลผ่านพื้นที่ตอนใต้ของจังหวัดบริเวณอำเภอเมืองยโสธร อำเภอกำเขื่อนแก้ว อำเภอมหาชนะชัย และอำเภอกุดรัง ไหลไปบรรจบกับแม่น้ำมูลที่จังหวัดอุบลราชธานี นอกจากนี้ยังมีลำห้วยสำคัญๆ ไหลผ่านพื้นที่ตอนเหนือและตอนกลางของจังหวัด ได้แก่ ลำเซบาย ห้วยโพธิ์ ลำน้ำทวน ลำน้ำยัง และลำน้ำกว้าง บ้านดอนแก้ว และแหล่งน้ำอื่นๆ เช่น หนอง บึง ที่มีอยู่ทั่วไป มีแหล่งน้ำชลประทาน ประกอบด้วย อ่างเก็บน้ำขนาดกลาง ได้แก่ อ่างเก็บน้ำห้วยลิงโจน ตำบลห้องแขง อำเภอลำทะเมนชัย สามารถเก็บกักน้ำได้ 18.4 ล้านลูกบาศก์เมตร พื้นที่รับประโยชน์ 14,544 ไร่ และอ่างเก็บน้ำห้วยสะแบก ตำบลหนองบึง อำเภอลำทะเมนชัย สามารถเก็บกักน้ำได้ 26.8 ล้านลูกบาศก์เมตร พื้นที่รับประโยชน์ 27,216 ไร่ และอ่างเก็บน้ำขนาดเล็ก บริเวณตำบลน้ำคำใหญ่ อำเภอเมืองยโสธร สามารถเก็บกักน้ำได้ 20,000 ลูกบาศก์เมตร มีพื้นที่รับประโยชน์ จำนวน 500 ไร่

สภาพเศรษฐกิจ

โครงสร้างทางเศรษฐกิจของจังหวัดยโสธร ในปี พ.ศ. 2548 มีมูลค่าผลิตภัณฑ์จังหวัดตามราคาปี พ.ศ. 2531 ทั้งหมด 8,138 ล้านบาท แยกเป็นภาคเกษตรกรรม จำนวน 1,536 ล้านบาท และนอกภาคเกษตรกรรม จำนวน 6,602 ล้านบาท โดยสาขาการค้าส่งและค้าปลีก การซ่อมยานยนต์และของใช้ มีมูลค่ามากที่สุด จำนวน 2,293 ล้านบาท รายได้เฉลี่ยของประชากรจังหวัดยโสธรต่อหัวต่อปี 35,104.42 บาท

สภาพการเกษตรของจังหวัดยโสธรในปี พ.ศ. 2548 มีพื้นที่ถือครองการเกษตร จำนวน 1,574,568 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 60.54 ของพื้นที่ทั้งหมด 2,600,902 ไร่ แยกออกเป็นที่นา จำนวน 1,351,042 ไร่ พืชไร่ จำนวน 130,067 ไร่ ไม้ผลและไม้ยืนต้น จำนวน 83,429 ไร่ และพืชผักและไม้ดอก จำนวน 10,030 ไร่ พืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่ ข้าวนาปีและข้าวนาปรัง เนื้อที่เพาะปลูกข้าวเจ้า 965,391 ไร่ ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 486.03 กิโลกรัม, ข้าวเหนียว มีเนื้อที่เพาะปลูก 472,872 ไร่ ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 500.94 กิโลกรัม พืชไร่ที่สำคัญ ได้แก่ มันสำปะหลัง เนื้อที่เพาะปลูก 26,773 ไร่ ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 2,815 กิโลกรัม, อ้อยโรงงาน เนื้อที่เพาะปลูก 9,412 ไร่ ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 8,925 กิโลกรัม และปอแก้ว เนื้อที่เพาะปลูก 1,144 ไร่ ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 302 กิโลกรัม

การปศุสัตว์ของจังหวัดยโสธรในปี พ.ศ. 2548 มีจำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ทั้งหมด 67,663 ราย จำนวนสัตว์ที่เลี้ยง ได้แก่ โคเนื้อ จำนวน 120,078 ตัว, โคนม จำนวน 17 ตัว, กระบือ 33,488 ตัว และสุกร จำนวน 32,278 ตัว สัตว์ปีก ได้แก่ เป็ด จำนวน 132,415 ตัว ไก่ จำนวน 1,222,009 ตัว, ห่าน จำนวน 3,318 ตัว และนกกระเจือกเทศ จำนวน 8 ตัว เป็นต้น การประมงของจังหวัดยโสธร มีจำนวนผู้ทำประมง 12,644 ราย พื้นที่ทำการประมง 17,053.10 ไร่ ผลผลิตประมงรวม 2,367,326 กิโลกรัม ผลผลิตต่อพื้นที่ทำการประมงต่อไร่ 255.30 กิโลกรัม สำหรับพื้นที่ป่าไม้ของจังหวัดยโสธรในปี พ.ศ. 2548 มีพื้นที่ป่าสมบูรณ์ จำนวน 285,062.5 ไร่ พื้นที่ป่าชุมชน 14,432 ไร่ พื้นที่ป่าเศรษฐกิจ 3,471 ไร่ และพื้นที่ป่าเสื่อมโทรม 2,035.94 ไร่

สภาพสังคม

สภาพสังคมครัวเรือนของจังหวัดยโสธรส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพการเกษตร เพาะปลูก และเลี้ยงสัตว์ รองลงมาคือ รับจ้าง และทำประมง ในปี พ.ศ. 2548 มีจำนวนครัวเรือนยากจน 2,481 ครัวเรือน ระบบสาธารณูปโภค ได้แก่ ระบบไฟฟ้าส่วนใหญ่จะครอบคลุมเกือบทุกหมู่บ้าน สัดส่วนครัวเรือนมีระบบไฟฟ้าทั้งหมดคิดเป็นร้อยละ 0.96 และระบบประปาจะให้บริการในเขตเทศบาล และบริเวณใกล้เคียงในชุมชน 5 อำเภอ คือ อำเภอเมืองยโสธร, อำเภอกุดชุม, อำเภอเลิงนกทา, อำเภอมหาชนะชัย และอำเภอกำเขื่อนแก้ว ส่วนอำเภอที่เหลือจะเป็นประปาของเทศบาลตำบลหรือใช้ระบบน้ำบาดาล ในหลายหมู่บ้านมีระบบประปาแต่ไม่มีการใช้ได้เนื่องจากในพื้นที่หลายแห่งมีปริมาณน้ำน้อยและคุณภาพไม่ดี สัดส่วนครัวเรือนที่มีระบบประปาใช้ทั้งหมดคิดเป็นร้อยละ 0.79

การศึกษาของจังหวัดยโสธร ในปี พ.ศ. 2548 มีสถาบันการศึกษาที่เปิดสอนตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงระดับอาชีวศึกษา จำนวน 429 แห่ง การนับถือศาสนาในปี พ.ศ. 2548 ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ คิดเป็นร้อยละ 99.71 รองลงมาเป็นศาสนาคริสต์, ศาสนาอื่นๆ, ศาสนาอิสลาม และศาสนาซิกข์ ตามลำดับ คิดรวมเป็นร้อยละ 0.29 และการสาธารณสุข โดยโรคที่เป็นปัญหาสำคัญคือ โรคติดต่อ (โรคนี้หูด โรคไข้เลือดออก โรคระบบทางเดินอาหาร เป็นต้น) โรคไม่ติดต่อ (โรคหัวใจ โรคเบาหวาน โรคมะเร็ง เป็นต้น) และโรคเอดส์ มีจำนวนโรงพยาบาลศูนย์/โรงพยาบาลชุมชน 9 แห่ง จำนวนโรงพยาบาลเอกชน 2 แห่ง และมีจำนวนเตียงทั้งหมด 620 เตียง จำนวนบุคลากรแพทย์ 63 คน, ทันตแพทย์ 9 คน, เภสัชกร 41 คน, พยาบาล 699 คน และเจ้าหน้าที่สาธารณสุข 592 คน จำนวนผู้ป่วยที่มาใช้บริการโรงพยาบาล 67,074 คน ในรอบปี พ.ศ. 2548 สัดส่วนแพทย์ต่อจำนวนผู้ป่วยที่มาใช้บริการโรงพยาบาล 1: 1,065 คน